

ОНОМАСТИКА ТА ЕТИМОЛОГІЯ

УДК 811.163.2: 811.163.41: 81'373.21: 81'373.6

ПІВДЕННОСЛОВ'ЯНСЬКИЙ ТОПОНІМІКОН КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРАСЛОВ'ЯНСЬКОГО ЛЕКСИЧНОГО ФОНДУ

Святослав ВЕРБИЧ

*Інститут української мови НАН України,
відділ ономастики,
вул. Грушевського, 4, Київ, Україна, 01001,
e-mail: verbicz@mail.ru*

За предмет дослідження в пропонованій статті обрано південнослов'янські топоніми, сформовані на основі апелятивної лексики, яку, з огляду на її кваліфікаційні ознаки, можна зарахувати до праслов'янського лексичного фонду. Об'єкт аналізу – топоніми *Върло*, *Връщица*, *Върпища*, *Саврдак*, *Урма*, зафіксовані в різних регіонах Сербії та Болгарії. Наведені назви об'єднані багатозначною кореневою морфемою **vьr-* < і.-с. **uer-*.

Ключові слова: праслов'янський лексичний фонд, мікротопонім, етимологія, праформа.

Свого часу укладачі авторитетного у фахових колах “Етимологічного словника слов'янських мов” на чолі з О.М. Трубачовим цілком справедливо закріпили за онімами з “фондової ономастики” (антропонімія, гідронімія й ширше – топонімія) статус особливого мовного ресурсу, який акумулює в собі значний пласт давньої (праслов'янської – хронологічно) лексики, почасти втраченої в діалектному апелятивному словникові. Подальші етимологічні дослідження підтвердили правильність цього кроку. І сьогодні, як і кілька десятиліть тому (1-й випуск ЕССЯ – 1974 р.), лишаються актуальними історико-лінгвістичні студії з ономастики, які дадуть змогу відновити частку праслов'янського лексичного фонду, приховану у власних назвах. У цьому контексті важливо усвідомлювати цінність кожного слов'янського ареалу, де зосереджені мовні (лексичні) факти як спільнослов'янські, так і специфічні (локальні, регіональні), характерні лише для певної історично-географічної зони. Щодо віднайдення так званих периферійних архаїзмів, то найцікавішими з цього погляду є ті території, які слов'яни колонізували вже в засвідчені історією періоди і які, незалежно від місця слов'янської прабатьківщини, становили периферію щодо первинного центру. До таких теренів належить уся Південна Славія, а також значні обшири, заселені східними й західними слов'янами [30, с. 110]. Предметом нашого дослідження в пропонованій розвідці є південнослов'янський топонімікон, сформований на апелятивах, які, за їхніми кваліфікаційними ознаками, можна зарахувати до складу праслов'янського

лексичного фонду. Основним чинником, який стимулював нашу першорядну увагу до південнослов'янського ареалу, є значна концентрація лексичних (не лише апелятивних, але й онімних) архаїзмів* на цій території. За словами В.В. Мартинова, тут їх налічується 90% від загальної кількості праслов'янських реліктів [13, с. 185]. За об'єкт дослідження обрано п'ять топонімів, засвідчених у різних регіонах Сербії та Болгарії (Дряновско), об'єднаних багатозначною кореневою морфемою **vьr-* < і.-с. *uer-*.

Върло (*усое*) – назва стрімкого схилу в Дряновско [10, с. 151]. Мікротопонім мотивований ад'єктивом *върл* 'стрімкий', словотвірні можливості якого наочно ілюструють болг. похідні: діал. *върлина* 'стрімкий схил' (пор. ще болг. мікротопонім *Върлина* в Пирдопско [7, с. 135]), *върлак* 'т.с.'. Укладачі "Болгарського етимологічного словника" правильно пов'язують етимон прикметника *върл* із дієсловом *вря* 'кипіти', 'крутити' [2, т. 1, с. 211]. Зауважимо лише, що із семантичного погляду більш очевидний зв'язок семи 'стрімкий' із значенням 'крутити' (*стрімкий* у контексті *стрімкий схил* – це дуже *крутий* (курсив наш. – С.В.), майже прямовисний (про стіну урвища, ущелини) [19, т. IX, с. 778]; *крутий* < *крутити*), а не 'стрімкий' – 'кипіти'. Етимологічний аналіз лексеми *върл* передбачає з'ясування ролі всіх структурних елементів у процесі її появи як цілісного слова. Вважаємо, що зазначений апелятив постав як континуант праформи **vьrľь(jь)* – результат *-l*-розширення і.-с. кореня **uer-* 'крутити, вертіти' в ступені редукції *e*-ряду на слов'янському ґрунті. Болгарський мікротопонім має паралелі в сербському та хорватському словникові – лексема *врло* 'круча, скеля' [17, т. III, с. 65], а також в українському топоніміконі – назва рівнини *Верло* (с. Трійця Радехівського р-ну Львівської обл [14]), які розглядаємо як рефлeksi псл. **vьrľo* (дет. див. [3, с. 170–171]). На підтримку реконструйованого **vьrľ-* указує також пратопонім **Vьrľica* < **vьrľ-*, який В. Венцель відновлює для германізованої серболоужицької назви географічного об'єкта *Werlitzsch* [34, с. 149].

Връщица – назва лісу в одному з регіонів Сербії (Белопаланочки край) [4, с. 143]. В апелятивному словникові сербської і хорватської мов засвідчено лексему *връщица* 'намордник для тварин' [17, т. III, с. 72], значення якої, безперечно, не пов'язане з доонімною семантикою мікротопоніма *Връщица*. Назва не має однозначної етимології.

* Дет. див. такі студії: Boryś W. Problematyka prasłowiańskich dialektyzmów leksykalnych. Izoleksy południowosłowiańskie i zachodnio-południowosłowiańskie / W. Boryś // Etnogeneza i topogeneza Słowian. – Warszawa; Poznań: PWN, 1980. – S. 75–87; Куркина Л.В. Дialektnая структура праславянского языка по данным южнославянской лексики / Л.В. Куркина. – Ljubljana: Slovenska Akademija znanosti in umetnosti, 1992. – 262 с.; Куркина Л.В. Названия горного рельефа (на материале южнославянских языков) / Л.В. Куркина // Этимология. 1977 / Отв. ред. О.Н. Трубачев. – М.: Наука, 1979. – С. 39–56; Куркина Л.В. Изоглосные связи южнославянской лексики (материалы к проблемам славянского этногенеза) / Л.В. Куркина // Вопросы этногенеза и этнической культуры славян и восточных романцев. Методология и историография / Отв. ред. В.Д. Королюк. – М.: Наука, 1976. – С. 129–155; Іліаді О.І. З праслов'янської гідронімії Балкан / О.І. Іліаді // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2008. – Вип. 382–384. – С. 269–272; Іліаді О.І. Слов'янські мовні релікти в топонімії Балкан / О.І. Іліаді. – Київ; Кіровоград: Код, 2008. – 420 с. та ін.

На нашу думку, можливі такі підходи щодо з'ясування структурно-семантичних зв'язків її основи:

1. *Врњица* < **Врхњица* в результаті спрощення приголосних у групі *-рхн-*. На можливість такої версії вказує діал. хорв. *vrnja* < *vrhnja* [32, т. III, с. 624]. Відповідно *Врњица* < *врхњи* 'верхній'. Семантику мікротопоніма за такого пояснення можна відновити як *'верхній ліс, такий, що розташований вище від чого-небудь'. На підтримку запропонованого тлумачення серб. *Врњица* < **Врхњица* наведемо рос. *Верхница* – гідронім у колишній Псковській губ. [35, т. III, с. 296], чес. *Vrchnice* – топонім [31, т. IV, с. 632].

2. Формально назву *Врњица* можна зближувати із серб. апелятивом *врња* 'корзина' і вже згаданим *врњица* 'намордник'. Для першого О.І. Іліаді реконструює праформу **в̑rn'a* [8, с. 82], вважаючи її, очевидно, рефлексом псл. **vor-* у ступені редукції *o-*ряду, що підтверджують, зокрема, укр. *вір* 'жердяна огорожа, частокіл', *ворина* 'т. с.' [5, т. 1, с. 401–402]. Однак пралексему **в̑rn'a* не конче реконструювати з голосним *ь* в корені, адже споріднені (спільнокореневі) апелятиви на зразок укр. *верло* 'дишель кінського приводу', болг. *върлина* 'жердина, тичка', серб. і хорв. *врљика* 'т. с.', слвн. *vrlina* 'дерев'яні ворота, ліса', чес. *vrlina* 'жердина колодязного журавля' постали на основі псл. **в̑rl-* із голосним *ь* в корені. Отже, для серб. *Врњица* допустимо відновлювати як праформу **в̑rnica*, так і **в̑rnica* з імовірним значенням *'жердина, кіл', співвідносним із топореалією 'ліс', позначуваною аналізованим *Врњица*.

3. Гіпотетично назва лісу *Врњица* могла виникнути в результаті трансонімізації ідентичного гідроніма. На ймовірність такої назви водойми вказує, наприклад, спільнокореневий гідронім *Врњика* – річка в Хорватії [9, с. 79]. У такому разі *Врњица* < **Вр(т)њица* < **в̑rtьnica* *'бурхлива річка' < **в̑rtьнъјь* < **в̑rtěti(se)*. На підтримку такої версії пор. структурно (спільний корінь) і семантично споріднений ад'єктив серб. і хорв. *izvrtanj* 'невелике джерело' [32, т. III, с. 632] < **јьz-в̑rt-*.

Върница – мікротопонім у Дряновско [10, с. 151]. Назву топооб'єкта пов'язують із місцевим *върнице* 'карстова місцевість' (там само). У болгарському топоніміконі засвідчені також формально споріднені назви, як-от *Върпина* – пасовище [8, с. 89]. Науковий інтерес для етимолога становить з'ясування структурно-семантичних зв'язків основи *в̑rn-*. На нашу думку, її внутрішню форму можна відновити, проаналізувавши зміст самого поняття карстова місцевість: карстовими називають явища, що виникають у розчинних природними водами породах унаслідок дії поверхневих і підземних водойм. У місцевості, де такі явища засвідчені, наявні особливі форми рельєфу – воронки, улоговини, долини, яри тощо [24, т. 5, с. 48], що утворилися в результаті характерної дії води, яка вимила ґрунт. Це наштовкує на думку про можливість порівняння зазначеної основи *в̑rn-* із д.-рус. *в̑рпу* 'здираю, зриваю' [20, т. 1, с. 462] < псл. **в̑vrpō*, **в̑vrpti* 'рвати, дерти' [22, с. 171], слвн. *vrpati* 'копати, гребти' [8, с. 89], хорв. діал. *vrpa* (без значення, у контексті семантики лексеми *vrpljiti* 'постійно крутитися') [32, т. III, с. 629]. Відповідно до викладеного

основа *върп-* < псл. **vьrp-*¹ (< і.-є. **uer-* ‘крутити, вертїти’ з *-p-*розширювачем кореня) із певним загальним значенням **‘те, що крутить’* → ‘щось викручене – вимите’. Пропоновану реконструкцію структури й семантики основи **vьrp-* підтримує праформа **vьrpa* ‘вир’, яку Р.М. Козлова відновила для гідроніма *Верпа* (бас. Прип’яті) [11, с. 93], пор. також генетично споріднені лексеми з інших індоєвропейських мов, а саме: лит. *verpetas* ‘вир’, латв. *verpele* ‘т. с.’ < *verp-* [33, с. 374].

Саврдак – назва географічного об’єкта, мотивацію доонімної семантики якої пов’язують із метафоричним значенням серб. *саврдак* ‘конусоподібна колиба’ [1, с. 411]. Очевидно, ідеться про первинну сему ‘купа, горб, насип’. В “Етимологічному словникові сербської і хорватської мови” слово *savrdak* залишене без пояснення [32, т. III, с. 209]. На нашу думку, серб. *саврдак* можна етимологізувати як слов’янське утворення, структурувавши його на морфемі *саврд-ак*, пор. відповідно формально подібні серб. і хорв. *сабирак* ‘доданок’ і *сабирати* ‘додавати’, *савитак* ‘згин, кривизна’ і *савити* ‘зігнути, перегнути’ [21, с. 840, 842]. Корінь *-врд-* пов’язуємо із серб. і хорв. *врдати* ‘вертїтися, крутїтися’ [21, с. 80], яке І.П. Петлева цілком обґрунтовано виводить із псл. **vьrdati* зі стрижневим значенням ‘крутити, вертїти’, наводячи паралелі з інших слов’янських мов [15, с. 26–28]. У лексемі *саврдак* корінь *-врд-* (< *врдати*) ускладнений префіксом *са-* (< псл. **сь-*) і суфіксом *-ак* (< псл. **-акь*). Отже, аналізоване *саврдак* утворилося префіксально-суфіксальним способом від незадокументованих **саврдати* або **саврдити*, на ймовірність функціонування яких указують формально споріднені серб. *шеврдати*, *шеврндати*, дериваційно пов’язані з *врдати* [15, с. 28]. Наведений матеріал уможливує реконструкцію праформ **сьvьrdati* / **сьvьrditi* > **сьvьrdakь*, вірогідність яких підтверджують префіксальні похідні від **vьrdati*: псл. **ševьrditi*, **skovьrda* [8, с. 40–41], **Kovьrda*, **Kovьrdь*, **ševьrda*, **ševьrdakь* [26, с. 59, 143].

Урма – назва джерела [4, с. 185]. У словникові сербської і хорватської мов зафіксований структурний аналог аналізованого мікрогідроніма – лексема *урма* зі значенням ‘фінікова пальма’ [32, т. III, с. 547], яку, однак, складно пов’язувати з назвою гідрооб’єкта передусім через семантику апелятива. Цілком можливо, що назва джерела *Урма* запозичена з турецької мови з подальшою еволюцією значення (гідронімного) вже на місцевому ґрунті. Певні підстави для цього дають турецькі лексеми, пор. відповідно тур. *urmak* (*vurmak*) ‘бити, вдаряти’ [23, с. 801, 881] < тюрк. *ур-* / *вур-* ‘т. с.’ [18, с. 5]. Сумніви, однак, викликає тюркська паралель до аналізованого *Урма* – *урма* з негідронімним значенням: ‘пухир на тілі’ [16, т. I, с. 1673]. Це спонукає етимологізувати мікрогідронім *Урма* як питому назву, врахувавши ймовірність деяких фонетичних змін, зокрема субституцію *y/v* у її структурі (можливо, під впливом сонорного *p*). На нашу думку, назва *Урма* фонетично вторинна щодо **Врма* (у сербському топоніміконі засвідчено географічну назву з таким коренем, пор. топонім *Vrtnica* [28, с. 473] < **Vьrtьnica*

¹ О.І. Гліаді для болг. *Върпина* відновлює праформу **vьrьpь* / **vьrьpa*, залучаючи для порівняння ст-сл. *връпль* ‘вертел’ [8, с. 89]. Однак апелятив *вертел* етимологізують як похідний від псл. **vьrtьrь* [5, т. 1, с. 358] або **vьrtьrь* [12, с. 119–120], а не **vьrtьrь* чи **vьrtьrь*, що вказує на доцільність реконструкції основи **vьrp-* саме з голосним *ь* у корені.

[8, с. 80]). Таке тлумачення мікрогідроніма начебто уможливило південнослов'янське (словенське) *urtenica* 'золотуха', що постало з **vьrtьnica* [27, т. 4, с. 267]. За умови еволюції *Урма* < **Врма* цю назву можна етимологізувати як релікт псл. **vьrta* < **uer-* 'кипіти', на основі якого постало й псл. **vьrěti* 'кипіти, вирувати' [25, с. 178]. До речі, серб. і хорв. *vreti* як континуант псл. **vьrěti* на місцевому ґрунті могло реалізуватися в похідних із варіантом кореня *vr-* [32, т. III, с. 622] ~ **Врма*. Реконструйоване **vьrta*, що позначало, очевидно, сему **'джерело'*, тобто 'те, що витікає, википає' (пор. псл. **jьzvorь* 'джерело' < **jьzvьrěti* 'витекти із землі, википіти' [6, вип. 9, с. 100–101]), доцільно розглядати в системі споріднених фактів з іншими індоєвропейських мов, як-от: с.-в.-н., ст.-фризьк., англ. *warm* 'теплий', ст.-сканд. *warmr*, шв., дан. *vart* 'т. с.' < і.-є. **uer-* 'гріти, кипіти' [29, с. 838].

Етимологічне дослідження південнослов'янських топонімів *Върло*, *Връщица*, *Върпищца*, *Саврдак*, *Урма* підтвердило наше припущення про їхню слов'янську природу (з певною часткою ймовірності лише для назви *Урма*). У процесі структурно-семантичного аналізу наведених назв удалося з'ясувати генетичні зв'язки їхніх основ із семантичними континуантами полісемного етимологічного гнізда і.-є. **uer-*, а саме – 'крутити, вертїти, гнути, згинати' і 'кипіти, гріти', відновити пралексеми **vьrnica* / **vьrnica*, **vьrtьnica*; **sьvьrdati* / **sьvьrditi*, **sьvьrdaкь*; **vьrta*, доповнити новими фактами вже відомі реконструкції основи **vьrl-*, апелятива **vьrpa*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барјактаровић М. О чему нам сведоче географска имена Горњег Полимља / М. Барјактаровић // Ономатолошки прилози. – Београд, 2004. – Т. XVII. – С. 405–419.
2. Български етимологичен речник / Съст. Вл. Георгиев, Ив. Гълъбов, Й. Заимов, Ст. Илчев. – София : Изд-во на Българската академия на науките, 1971–2002. – Т. 1–6.
3. Вербич С. Топоніми Прикарпаття як джерело відновлення потенційної лексики праслов'янського фонду (фрагмент реконструкції) / С. Вербич // Вісник Львівського ун-ту. Серія філологічна. – Львів : Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, 2004. – Вип. 34. – Ч. II. – С. 170–173.
4. Тирић Л. Ономастика белопаланочког краја / Л. Тирић // Ономатолошки прилози. – Београд, 1997. – Књ. XIII. – С. 37–338.
5. Етимологічний словник української мови: у 7 т. / За ред. О.С. Мельничука. – К. : Наукова думка, 1985–2006. – Т. 1–5.
6. Этимологический словарь славянских языков: Праславянский лексический фонд / Под ред. О.Н. Трубачева. – М. : Наука, 1974–2005. – Вып. 1–32; 2007–2010. – Вып. 33–36 / Под. ред. А.Ф. Журавлева.
7. Заимов Й. Местните имена в Пирдопско / Й. Заимов. – София : Институт за български език БАН, 1959. – 300 с.

8. *Гліаді О.І.* Етимологічне гніздо з коренем **ver-* у праслов'янській мові / О.І. Гліаді. – Київ ; Кіровоград, 2001. – 164 с.
9. *Карацїїћ В.С.* Српски рјечник истлумачен њемачкијем и латинскијем ријечима. – 3 изд., испр. и умн. / В.С. Карацїїћ. – Биоград : У штампарије краљевине Србије, 1898. – 800 с.
10. *Ковачев Н.* Местните имена в Дряновско / Н. Ковачев. – Велико Търново : Университетско изд-во “Св. св. Кирил и Методий”, 2009. – 447 с.
11. *Козлова Р.М.* До етнолінгвистичної інтерпретації деяких гідронімів басейну Дніпра / Р.М. Козлова // Ономастика України та етногенез східних слов'ян / Відп. ред. І.М. Желєзняк. – К., 1998. – С. 93–105.
12. *Лома А.* Одна славяно-иранская изоглосса в области словосложения: ст.-слав. *врѣтъльъ*: н.-перс. *girdab* / А. Лома // Этимология. 2003–2005 / Отв. ред. О.Н. Трубачев. – М. : Наука, 2007. – С. 117–123.
13. *Мартынов В.В.* Семантические архаизмы на южнославянской языковой периферии / В.В. Мартынов // Ареальные исследования в языкознании и этнографии. – Л. : Наука, 1977. – С. 180–185.
14. Ономастичний архів Інституту української мови НАН України.
15. *Петлева И.П.* Этимологические заметки по славянской лексике. XII (рус. диал. *вычурки*, *чурить*, укр. диал. *цуравий*; рус. диал. *кувердать*, слав. **vrdati*) / И.П. Петлева // Этимология. 1981 / Отв. ред. О.Н. Трубачев. – М. : Наука, 1983. – С. 23–28.
16. *Радлов В.В.* Опыт словаря тюркских наречий: в 4 томах (8 книгах) / В.В. Радлов. – СПб. : Императорская академия наук, 1893. – Т. 1. – Ч. 2. – 1914. – 66 с.
17. Речник српскохрватского књижевног и народног језика. – Београд : Институт за српскохрватски језик, 1959–1989. – Књ. 1–14.
18. *Севортян Э.В.* Этимологический словарь тюркских языков (общетюркские и межтюркские основы на буквы *в*, *з* и *д*) / Э.В. Севортян. – М. : Наука, 1980. – 395 с.
19. Словник української мови : в 11 т. / Голова ред. кол. І.К. Білодід. – К. : Наукова думка, 1970–1980.
20. *Срезневский И.И.* Словарь древнерусского языка. Репринтное издание / И.И. Срезневский. – М. : Книга, 1989. – Т. I–III.
21. *Толстой Н.И.* Сербско-хорватско-русский словарь / Н.И. Толстой. – М. : Гос. изд-во иностр. и нац. словарей, 1957. – 1168 с.
22. *Трубачев О.Н.* О составе праславянского словаря (Проблемы и задачи) / О.Н. Трубачев // Славянское языкознание. Межд. съезд. славистов (София, 1963): Доклады сов. делегации. – М. : Наука, 1963. – С. 159–196.
23. Турецко-русский словарь. – М. : Русский язык, 1977. – 967 с.
24. Українська радянська енциклопедія : у 12 т. / Голова ред. кол. М.П. Бажан. – К. : Гол. ред. УРЕ, 1977–1985.
25. *Черниш Т.О.* Слов'янська лексика в історико-етимологічному висвітленні / Т.О. Черниш. – К. : Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2003. – 479 с.

26. Шульгач В.П. Нариси з праслов'янської антропонімії / В.П. Шульгач. – К. : Довіра, 2008. – Ч. I. – 413 с.
27. Bezljaj F. Etimološki slovar slovenskega jezika / F. Bezljaj. – Ljubljana: In-t za slovenski jezik SAZU, 1976–2005. – Т. I–IV.
28. Imenik mesta. Pregled svih mesta i opština, narodnih odbora srezova i pošta u Jugoslaviji. – Beograd : Izdanja “Službenog lista FNRNJ”, 1956. – 499 s.
29. Kluge F. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache / F. Kluge. – Berlin ; New York : Walter de Gruyter, 1975. – 918 s.
30. Popowska-Taborska H. Z językowych dziejów Słowiańszczyzny / H. Popowska-Taborska. – Warszawa : In-t sławistyki PAN, 2004. – 434 s.
31. Profous A. Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny / A. Profous, J. Svoboda. – Praha : Nakl. ČSAV, 1947–1957. – D. I–IV.
32. Skok P. Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika / P. Skok. – Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1971–1974. – Т. I–IV.
33. Vanagas A. Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas / A. Vanagas. – Vilnius : Mintis, 1981. – 408 ps.
34. Wenzel W. Treblitzsch und Wörlitz – einst Siedlungen altsorbischer Waldbienenzüchter / W. Wenzel // Beiträge zur Namenforschung. – 2010. – Bd 45. – H. 2. – S. 143–150.
35. Wörterbuch der russischen Gewässernamen / Begr. von M. Vasmer. – Berlin ; Wiesbaden, 1961–1964. – Bd I–III.

Стаття надійшла до редколегії 27.10.2011

Прийнята до друку 30.11.2011

SOUTH SLAVIC TOPONIMIKON THROUGH A PRISM OF PROTO-SLAVIC LEXICAL FUND

Svjatoslav VERBYCH

*Institute of the Ukrainian Language
of National Academy of Sciences of Ukraine,
Department of Onomastics,
Hrushevs'ky st., 4, Kyiv, Ukraine, 01001,
e-mail: verbicz@mail.ru*

The article describes South Slavic toponyms, which are formed on the basis of appellative vocabulary which is considered as part of Proto-Slavic lexical fund. The object of analysis – toponyms *Върло, Връница, Върница, Саврдак, Урма* – recorded in the different regions of Serbia and Bulgaria, they are united by polysemantic root morpheme *vbr- < i.-e. *uer-.

Keywords: Proto-Slavic lexical fund, microtoponym, etymology, proto-form.

**ЮЖНОСЛАВЯНСКИЙ ТОПОНИМИКОН
И ПРАСЛАВЯНСКИЙ ЛЕКСИЧЕСКИЙ ФОНД****Святослав ВЕРБИЧ**

*Институт украинского языка НАН Украины,
отдел ономастики,
ул. Грушевского, 4, Киев, Украина, 01001,
e-mail: verbicz@mail.ru*

В статье исследуются южнославянские топонимы, производные от соответствующих апеллятивов, которые, с точки зрения их словообразовательной и фонетической структуры, можно возвести к праславянскому лексическому фонду. Объектом анализа выступают топонимы *Върло*, *Връница*, *Върпища*, *Саврдак*, *Урма*, зафиксированные в разных регионах Сербии и Болгарии. Указанные названия объединяются общей многозначной морфемой **vьr-* < и.-е. **uer-*.

Ключевые слова: праславянский лексический фонд, микротопоним, этимология, праформа.